

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Архитектонски факултет

НАСТАВНОМ И НАУЧНО-УМЕТНИЧКОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата Ане В. Шабановић

Одлуком Наставног и научно-уметничког већа Факултета бр. 01-780/2-5.1 од 25.05.2026. године, именовани су чланови Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Ане В. Шабановић под насловом:

ТРАНСФОРМАТИВНО УПРАВЉАЊЕ УРБАНИМ РАЗВОЈЕМ КАО ПОДРШКА КЛИМАТСКОЈ РЕЗИЛИЈЕНТНОСТИ УРБАНИХ ПОДРУЧЈА: ПРИМЕР БЕОГРАДА

После прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са кандидатом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Кандидат је школске 2020/2021. године уписала студијски програм Докторских академских студија- Архитектура и урбанизам.

На основу члана 106. Статута Универзитета у Београду – Архитектонског факултета („Сл. билтен АФ”, бр. 134/23 – пречишћен текст), а у вези са чланом 26. Правилника о докторским студијама („Сл. билтен АФ”, бр. 122/20) и Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета у Београду од 08. септембра 2023. године, Наставно и научно-уметничко веће Факултета је, на седници одржаној дана 20. септембра 2023. године, донело одлуку број 01-1760/2-6.9 којом је образована Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидата Ане В. Шабановић, мастер инжењера архитектуре, под насловом „Трансформативно управљање урбаним развојем као подршка климатској резилијентности урбаних подручја: пример Београда” у саставу:

- др Александра Ступар, члан Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду- Архитектонски факултет
- др Ксенија Лаловић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду- Архитектонски факултет
- др Борис Радић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду- Шумарски факултет

На основу члана 108. Статута Универзитета у Београду- Архитектонског факултета („Сл. билтен АФ”, бр. 134/23- пречишћен текст) и члана 30. Правилника о докторским студијама на Универзитету у Београду („Сл. гласник УБ”, бр. 122/20 и 136/23) и сагласности Већа научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду од 05. децембра 2023. године, Наставно и научно-уметничко веће факултета је, на седници одржаној 18. децембра 2023. године, донело одлуку број 01-2384/2-6.2 да се Ани В. Шабановић, мастер инжењеру архитектуре, одобрава рад на теми докторске дисертације, под насловом „Трансформативно управљање урбаним развојем као подршка климатској резилијентности урбаних подручја: пример Београда” и да се за ментора именује др Ратка Чолић, ванредни професор.

Маја 2026. године, завршену докторску дисертацију кандидат је, уз сагласност ментора и потврђену оригиналност проверену према процедури Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду, и објављеног рада у часопису категорије М23, повезаног са садржајем докторске дисертације, предала на Веће докторских студија. На основу члана 109. и члана 110. Статута Универзитета у Београду- Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен АФ”, бр. 134/23-пречишћен текст, 137/24, 138/24 и 140/25) а у вези са чланом 34. Правилника о докторским студијама на Универзитету у Београду („Сл. гласник УБ”, бр. 122/20, 136/23 и 139/25) и Одлуком Већа докторских студија Факултета од 18. маја 2026. године, Наставно и научно-уметничко веће Факултета је, на седници одржаној дана 25. маја 2026. године, донело одлуку број 01-780/2-5.1 да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње „Трансформативно управљање урбаним развојем као подршка климатској резилијентности урбаних подручја: пример Београда”, у саставу:

- др Ратка Чолић, члан Комисије
ванредни професор, Универзитет у Београду- Архитектонски факултет
- др Александра Ступар, председник Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду- Архитектонски факултет
- др Ксенија Лаловић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду- Архитектонски факултет
- др Борис Радић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду- Шумарски факултет

1.2. Научна област дисертације

Докторска дисертација припада образовно-научном пољу техничко – технолошких наука, научној области Архитектура и урбанизам, за коју је матичан Архитектонски факултет у Београду. Ментор предметне дисертације је др Ратка Чолић, ванредни професор Архитектонског факултета Универзитета Београду. Списак радова који квалификују др Ратку Чолић за ментора докторске дисертације:

- Čolić, R., Milovanović Rodić, D., Fokdal, J. (2023). To what extent can collaborative platforms in urban planning education enhance transformative learning outside of academia? *International Journal of Sustainability in Higher Education*. Vol. 24 No. 7, pp. 1507-1523. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-06-2022-0184>
- Čolić, R., Milić, Dj., Petrić, J., and Čolić, N. (2021). Institutional capacity development within the national urban policy formation process – Participants’ views. March 2021. *Environment and Planning C: Politics and Space*. Volume 40, Issue 1, pp. 69–89. <https://doi.org/10.1177/23996544211002188>
<https://raf.arh.bg.ac.rs/handle/123456789/1654>
- Fokdal, J., Čolić, R., Milovanović Rodić, D. (2020). Integrating Sustainability in Higher Planning Education through International Cooperation: Assessment of a Pedagogical Model and Learning Outcomes from the Students’ Perspective. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 21(1), pp. 1-17. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-01-2019-0045>
- Stupar, A., Mihajlov, V., Lalović, K., Čolić, R., Petrović, F. (2019) Participative Placemaking in Serbia: The Use of the Limitless GIS Application in Increasing the Sustainability of Universal Urban Design. *Sustainability* 2019, 11(19), pp. 1-16. <https://doi.org/10.3390/su11195459>
- Maruna, M., Milovanović Rodić, D., Čolić, R. (2018) Remodelling Urban Planning Education for Sustainable Development: The case of Serbia. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 19(4), pp. 658-680. DOI 10.1108/IJSHE-07-2017-0102 <https://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/IJSHE-07-2017-0102>
- Čolić, R., Maruna, M. (2018). Importance of Multi Sector Collaboration in Dealing with Climate Change Adaptation. The Case of Belgrade. In A. Galderisi & A. Colucci (Eds.) *Smart, Resilient and Transition Cities. Emerging Approaches and Tools for a Climate-Sensitive Urban Development* (pp. 101-108). Elsevier. ISBN 978-0128114773 eBook ISBN: 9780128114780 <https://www.elsevier.com/books/smartresilient-and-transition-cities/galderisi/978-0-12-811477-3>

1.3. Биографски подаци о кандидату

Ана Шабановић рођена је у Београду, где је завршила основну школу и Прву београдску гимназију. Архитектонски факултет Универзитета у Београду уписује 2014. године, где завршава Интегрисане основне и мастер академске студије архитектуре, а потом уписује Докторске академске студије на истом факултету 2020. године.

Свој истраживачки рад започиње и пре уписа на докторске студије, кроз стручну праксу на Факултету у Аракрузу у Бразилу и кроз Летњу школу одрживости на Техничком универзитету у Берлину и Универзитету у Утрехту. Од 2020. године ангажована је у Иновационој лабораторији одрживог развоја при Архитектонском факултету Универзитета у Београду, где се активно бави научно-истраживачким радом у области одрживог урбаног развоја, са посебним фокусом на климатску резилијентност урбаних подручја и управљање урбаним развојем.

Током досадашњег рада учествовала је у више националних и међународних пројеката финансираних од стране Европске уније и агенција Уједињених нација, усмерених на мултикултуралну, итердисциплинарну и мултисекторску сарадњу, размену знања у области одрживости, као и развој и спровођење партиципативних процеса у планирању и управљању урбаним развојем. Резултате свог научно-истраживачког рада представила је у научним часописима и на домаћим и међународним научним скуповима и публиковала у зборницима конференција међународног и националног значаја.

На Архитектонском факултету Универзитета у Београду запослена је као истраживачко-сарадник, где учествује у реализацији наставе на предметима из области одрживог развоја и управљања урбаним развојем. Такође је ангажована у организацији научних и стручних конференција, радионица и других активности у области архитектуре, урбанизма и одрживог развоја.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Дисертација под насловом „Трансформативно управљање урбаним развојем као подршка климатској резилијентности урбаних подручја: пример Београда” има укупно 219 страна. Основни текст дисертације је подељен у 7 поглавља и броји 174 стране. У дисертацији је коришћено 207 референци које су наведене након основног текста на 20 страна. Листа референци састоји се од 22 књиге, 16 поглавља, 103 научних чланака, 3 интернет извора, 1 саопштење са конференције, 6 извештаја и студија и 56 извора из домена јавних политика, законске и планске документације. Испред основног текста дисертације налази се резиме на српском и енглеском језику, изјава захвалности и садржај. У завршном делу дисертације налази се списак графичких прилога, анекси (прилози), биографија аутора и пратеће изјаве. Дисертација садржи 23 графичка прилога, а у анексу је дат табеларни преглед података о 71 пројекту коришћеном у раду. У наставку је дат садржај дисертације:

Садржај

1. Увод

- 1.1. Појмовно одређење
- 1.2. Проблем и предмет истраживања и истраживачка питања
- 1.3. Циљеви, задаци истраживања и хипотезе
- 1.4. Методологија истраживања
- 1.5. Генерална структура рада
- 1.6. Научна оправданост и очекивани резултати истраживања

2. Преглед теоријских основа

- 2.1. Трансформативно управљање урбаним развојем
- 2.2. Управљање на више нивоа и колаборативно управљање развојем
- 2.3. Колаборативно планирање и „меки простори“ планирања

3. Анализа контекста- Београд

3.1. Урбани развој и измењени климатски услови у Београду

3.2. Легални оквир и јавне политике

3.2.1. Глобални ниво – јавне политике

3.2.2. Европски ниво – јавне политике

3.2.3. Наднационални ниво – јавне политике

3.2.4. Национални ниво – јавне политике

3.2.5. Национални ниво – легални оквир

3.2.6. Локални ниво – јавне политике

3.2.7. Локални ниво – плански оквир

4. Нови инструменти управљања урбаним развојем у односу на измењене климатске услове у Београду

4.1. Класификација развојних пројеката

4.2. Територијални фокус пројеката

5. Трансформативно управљање у односу на измењене климатске услове

5.1. Омогућавање креирања иновација

5.1.1. Финансирање

5.1.2. Актери

5.1.3. Легални и институционални оквир

5.2. Унапређење видљивости иновација

5.2.1. Финансирање

5.2.2. Актери

5.2.3. Легални и институционални оквир

5.3. Институционализација иновација

5.3.1. Финансирање

5.3.2. Актери

5.3.3. Легални и институционални оквир

6. Дискусија

6.1. Баријере и подстицаји у планирању и управљању урбаним развојем у односу на измењене климатске услове

6.1.1. Страх од ризика и неуспеха

6.1.2. Хијерархијска контрола

6.1.3. Ригидност легалног оквира и тежња ка прекомерној формализацији

6.1.4. Низак ниво хоризонталне сарадње и фрагментација унутар система

6.1.5. Недостатак институционалних капацитета

6.2. Препоруке за трансформацију оквира планирања и управљања урбаним развојем у односу на измењене климатске услове

6.2.1. Веза „меких простора“ планирања и инструмената традиционалног урбанистичког планирања

6.2.2. Формирање координационог тела за интеграцију климатске резилијентности у планирање и управљање урбаним развојем

6.2.3. Дигитална платформа

7. Закључак

- 7.1. Закључак у односу на хипотезе
- 7.2. Закључци у односу на основна питања
- 7.3. Импликације у односу на теорију и методологију
- 7.4. Импликације у односу на праксу
- 7.5. Ограничења истраживања
- 7.6. Препоруке за даља истраживања

8. Списак графичких прилога

9. Извори и литература

- 9.1. Документи јавних политика, закони и урбанистички планови
- 9.2. Библиографија

10. Прилози

11. Биографија аутора

12. Изјаве

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

Структуру рада чине три основна дела: увод, централни део у којем је дат приказ истраживања, резултати и дискусија резултата, и закључак. Након тога, дат је списак коришћене литературе, преглед анализираних докумената, и анекс који укључује систематични преглед пројеката коришћених у истраживању.

Увод садржи уводне напомене о теми истраживања, предмету и проблему истраживања, из којих даље следе дефинисани циљеви, задаци, полазне хипотезе и образложење усвојене методологије истраживања. На крају поглавља, наведена је научна оправданост и очекивани резултати истраживања.

Централни део рада је подељен на пет сегмента. Први сегмент даје увид у теоријски оквир истраживања, постављен у односу на теорију трансформативног управљања урбаним развојем, теорије управљања на више нивоа и колаборативног управљања развојем, и теорије колаборативног планирања и „меких простора“ планирања. Други сегмент представља контекстуализацију истраживања кроз систематизовани преглед процеса планирања и управљања урбаним развојем у односу на измењене климатске услове у Београду. Овај део рада фокусиран је на анализу постојећег контекста у Београду прегледом научне литературе, након чега је дат преглед регулаторног оквира - легални и плански оквир и јавне политике. Овај преглед покрива јавне политике глобалног, европског, националног и локалног нивоа у домену климатских промена и планирања и управљања урбаним развојем. У трећем сегменту централног дела истраживања систематизовани су и класификовани анализирани пројекти у односу на услове дефинисане кроз теорију трансформативног управљања урбаним развојем. На основу класификације пројеката додатно је испитиван територијални фокус иницијатива климатске резилентности у урбаном подручју Београда. Четврти сегмент чини анализа

пројеката по три услова трансформативног капацитета и то кроз структуру укључених актера, изворе финансирања и њихове вредности и сагледавање легалног и институционалног оквира. Последњи сегмент овог дела истраживања чини дискусија, подељена у две целине: Дефинисање подстицаја и баријера, и Препоруке за даљи развој трансформативног управљања урбаним развојем у односу на измењене климатске услове у Београду.

Закључак представља сумирање укупних резултата истраживања, њихово образложење у односу на постављене почетне хипотезе и истраживачка питања, истицање доприноса истраживања, његових ограничења и, на крају, указивање на правце могућег даљег истраживања.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Савременост истраживања огледа се у томе да се бави једним од кључних изазова савременог урбаног развоја, односно унапређењем климатске резилијентности урбаних подручја. Питање адаптације на климатске промене данас представља важан сегмент међународних, европских, националних и локалних јавних политика, а све већи број стратегија, програма, акционих планова и финансијских механизма усмерен је ка подршци развоју климатски резилијентних градова. Истраживање је актуелно и услед тога што се бави интеграцијом климатских аспеката у систем планирања и управљања урбаним развојем, што је препознато као један од кључних изазова савремене праксе планирања.

Оригиналност рада огледа се у повезивању концепата климатске резилијентности, трансформативног управљања и урбанистичког планирања кроз анализу институционалних, просторних и управљачких механизма адаптације на измењене климатске услове. Истраживање климатске адаптације се не посматра искључиво као секторско питање, већ као интегрални аспект урбаног развоја, који захтева координацију различитих актера, инструмената и нивоа управљања. Посебан допринос представља увођење концепта комплементарности „меких“ и традиционалних инструмената планирања у анализу климатске резилијентности урбаних подручја, чиме се успоставља веза између стратешких и колаборативних приступа и формалних, законом обавезујућих инструмената урбанистичког планирања. Посебна вредност истраживања огледа се у томе што не остаје само на нивоу теоријског разматрања, већ нуди конкретне предлоге за операционализацију мера препознатих у јавним политикама кроз постојеће инструменте урбанистичког планирања. Истраживање показује на који начин се мере адаптације на измењене климатске услове могу интегрисати у карте ограничења урбаног развоја, правила уређења и правила грађења, чиме се мере из јавних политика преводе у конкретне просторне услове и урбанистичке параметре. Додатно, оригиналност рада се огледа и у предлогу модела координационог тела и дигиталне платформе као механизма

за јачање хоризонталне координације, институционалног учења и систематичније интеграције адаптације на измењене климатске услове у планирање и управљање урбаним развојем.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

У оквиру докторске дисертације коришћени су литература и извори из области теорије управљања и теорије планирања, као и литература која приказује планирање и управљање урбаним развојем у Београду. Избор, обим и квалитет библиографских јединица указује на познавање кључних теоријских ставова и релевантне материје у области која се истражује, и да се на одговарајући начин користе извори за аргументацију ставова и извођење закључака.

Прва тематска група обухвата литературу која се бави оквиром трансформативног управљања урбаним развојем, посебно у односу на очекиване климатске изазове. Основне јединице коришћене у оквиру ове групе су:

- Castán Broto, V., & Westman, L. (2020). Ten years after Copenhagen: Reimagining climate change governance in urban areas. *WIREs Climate Change*.
- Chaffin, B., Garmestani, A., Gunderson, L., Benson, M., Angeler, D., Arnold, C., . . . Allen, C. (2016). Transformative Environmental Governance. *Annual Review of Environment and Resources*, 41, 399–423.
- Gillard, R., Gouldson, A., Paavola, J., & Van Alstine, J. (2016). Transformational responses to climate change: beyond a systems perspective of social change in mitigation and adaptation. *WIREs Clim Change*, 7, 251–265.
- Hölscher, K., & Frantzeskaki, N. (2021). Perspectives on urban transformation research: transformations in, of, and by cities. *Urban Transformations*, 3, 2.
- Hölscher, K., Frantzeskaki, N., & Loorbach, D. (2019). Steering transformations under climate change: capacities for transformative climate governance and the case of Rotterdam, the Netherlands. *Regional Environmental Change*, 19, 791-805.
- O'Brien, K. (2012). Global Environmental Change II: From Adaptation to Deliberate Transformation. *Progress in Human Geography*, 36(5), 667-676.
- Park, S., Marshall, N., Jakku, E., Dowd, A., Howden, S., Mendham, E., & Fleming, A. (2011). Informing adaptation responses to climate change through theories of transformation. *Global Environmental Change*, 22(1), 15–26.
- Peters, B. G., Pierre, J., Sørensen, E., & Torfing, J. (2022). *A research agenda for governance*. Edward Elgar Publishing.
- Sørensen, E., & Torfing, J. (2011). Enhancing Collaborative Innovation in the Public Sector. *Administration & Society*, 43(8), 842-868.
- Sørensen, E., & Torfing, J. (2014). Collaborative innovation and governance capacity. У M. Lodge, & K. Wegrich, *The Problem-solving Capacity of the Modern State: Governance Challenges and Administrative Capacities* (стр. 238-258). Oxford University Press.

- Termeer, J., Dewulf, A., & Biesbroek, R. (2017). Transformational change: governance interventions for climate change adaptation from a continuous change perspective. *Journal of Environmental Planning and Management*, 60(4), 558-576.

Друга тематска група обухвата литературу из домена управљања на више нивоа и колаборативног управљања развојем. Ова литература даје увид у односе између различитих нивоа управљања, улогу институционалне координације, механизме сарадње и укључивања различитих актера у процесе доношења одлука, као и значај колаборативних приступа у решавању комплексних урбаних и климатских изазова. Основне јединице коришћене у оквиру ове групе су:

- Ansell, C., & Torfing, J. (2014). *Public Innovation through Collaboration and Design*. London: Routledge.
- Cars, G., Healey, P., Madanipour, A., & De Magalhães, C. (2017). *Urban Governance, Institutional Capacity and Social Milieux*. London: Routledge
- Carstensen, M., & Sørensen, E. (2024). Using bricolage and robustness theory to explain the dynamism of collaborative governance. *Policy & Politics*, 53(2), 315-337.
- Douglas, S., Ansell, C., Parker, C., Sørensen, E., 'T Hart, P., & Torfing, J. (2020). Understanding Collaboration: Introducing the Collaborative Governance Case Databank. *Policy and Society*, 39(4), 495-509.
- Gonzales-Iwanciw, J., Dewulf, A., & Karlsson-Vinkhuyzen, S. (2020). Learning in multi-level governance of adaptation to climate – a literature review. *Journal of Environmental Planning and Management*, 63(5), 779–797.
- Hyden, G. (2011). Making the state responsive: rethinking governance theory and practice. У G. Hyden, & J. Samuel, *Making the state responsive: Experience with democratic governance assessments* (стр. 5-28). New York: UNDP.
- Innes, J., & Booher, D. (2018). *Planning with Complexity: An Introduction to Collaborative Rationality for Public Policy*. London: Routledge.
- Tasan-Kok, T., & Vranken, J. (2011). *Handbook for Multilevel Urban Governance in Europe. Analysing Participatory Instruments for an Integrated Urban Development*. The Hague, the Netherlands: European Urban Knowledge Network.

Треће група обухвата литературу из домена колаборативног планирања и „меких простора“ планирања. Ова литература даје увид у флексибилне и колаборативне приступе планирању, улогу неформалних и мрежних механизма управљања, као и могућности повезивања јавних политика и формалних инструмената просторног и урбанистичког планирања у условима комплексних и неизвесних развојних процеса. Основне јединице коришћене у оквиру ове групе су:

- Allmendinger, P., Haughton, G., Knieling, J., & Othengrafen, F. (2015). Soft spaces, planning and emerging practices of territorial governance. In P. Allmendinger, G. Haughton, J. Knieling, & F. Othengrafen, *Soft Spaces in Europe* (стр. 3-22). Routledge.
- Allmendinger, P., Tewdwr-Jones, M., & Wargent, M. (2025). *Critical Planning Futures: New Directions in Planning Theory*. New York: Routledge.

- Giordano, R., Pilli-Sihvola, K., Pluchinotta, I., Matarrese, R., & Perrels, A. (2020). Urban adaptation to climate change: Climate services for supporting collaborative planning. *Climate Services*, 17(100100).
- Linnenluecke, M., Verreynne, M., de Villiers Scheepers, M., & Venter, C. (2017). A review of collaborative planning approaches for transformative change towards a sustainable future. *Journal of Cleaner Production*, 142, 3212-3224.
- Lissandrello, E., Sørensen, J., Olesen, K., & Steffansen, R. N. (2023). *The 'New Normal' in Planning, Governance and Participation: Transforming Urban Governance in a Post-pandemic World*. Springer.
- Nadin, V., Stead, D., Dąbrowski, M., & Fernandez-Maldonado, A. (2021). Integrated, adaptive and participatory spatial planning: Trends across Europe. *Regional studies*, 55(5), 791-803.
- Purkarthofer, E. (2016). When soft planning and hard planning meet: Conceptualising the encounter of European, national and sub-national planning. *European Journal of Spatial Development*, 14(2), 20.
- Purkarthofer, E., & Granqvist, K. (2021). Soft Spaces as a Traveling Planning Idea: Uncovering the Origin and Development of an Academic Concept on the Rise. *Journal of Planning Literature*, 363.
- Purkarthofer, E., & Stead, D. (2023). Agency and Structure in Urban and Regional Planning: An Illustrative Overview and Future Research Agenda. *Journal of Planning Literature*, 38(4), 571-587.

Четврта група izvora predstavља literaturu koja se bavi kontekstom planiraња i upravљања urbanim razvojem u Beogradu i Srbiji, što pruža razumevaње konteksta. Osnovne jedinice korišћene u okviru ove grupe su:

- Crnčević, T., & Orlović-Lovren, V. (2018). Displacement and climate change: Displacement improving planning policy and increasing community resilience. *International Journal of Climate Change Strategies and Management*, 10(1), 105-120.
- Čolić, N., & Nedović-Budić, Z. (2021). Public Interest as a Basis for Planning Standards in Urban Development: State-Socialist and Post-socialist Cases in Serbia. *Journal of Planning Education and Research*, 1-15.
- Čolić, R., & Maruna, M. (2018). Importance of Multisector Collaboration in Dealing With Climate Change Adaptation: The Case of Belgrade. U A. Galderisi, & A. Colucc, *Smart, Resilient And Transition Cities: Emerging Approaches And Tools For A Climate-Sensitive Urban Development* (стр. 101-108). Amsterdam, Netherlands: Elsevier
- Čolić, R., Milić, Đ., Petrić, J., & Čolić, N. (2021). Institutional capacity development within the national urban policy formation process – Participants' views. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 1-25.
- Horvat, S., & Štiks, I. (2015). *Welcome to the Desert of Post-Socialism: Radical Politics After Yugoslavia*. London, New York: Verso Books.
- Lazarević Bajec, N. (2011). Integrating climate change adaptation policies in spatial development planning in Serbia: A challenging task ahead. *Spatium*, 1-8.

- Maruna, M. (2012). Regional adaptation strategies to climate change: Guidelines for urban planning in Serbia. *Arhitektura i urbanizam*(36), 50-56.
- Piletić, A. (2022). The role of the urban scale in anchoring authoritarian neoliberalism: A look at post-2012 neoliberalization in Belgrade, Serbia. *Globalizations*, 19(2), 285-300.
- Vujičić, D., Vasiljević, N., Radić, B., Tutundžić, A., Galečić, N., Skočajić, D., & Ocokoljić, M. (2024). Conceptualisation of the Regulatory Framework of Green Infrastructure for Urban Development: Identifying Barriers and Drivers. *Land*, 13(5), 692.

Последња група извора представља кључне документе јавних политика, легалног и планског оквира. Ова литература даје увид у постојећи институционални, стратешки и плански оквир за адаптацију на измењене климатске услове у урбаним подручјима. Основне јединице коришћене у оквиру ове групе су:

- Република Србија. (2019). *Стратегија одрживој урбаној развоја Републике Србије до 2030. године*. "Службени гласник РС", бр. 47/2019.
- Република Србија. (2020). *Правилник о класификацији намене земљишта и њанских симбола у документима њројорној и урбанисџичкој њланирања*. "Службени гласник РС", бр. 105/2020.
- Република Србија. (2023). *Програма њрилаџавања на измењене климајске услове*. "Службени гласник РС", бр. 119/2023.
- Град Београд. (2015, измене и допуне 2023). *Акциони њлан адајџације на климајске њромене са њроцентом рањивосџи*. "Службени лист града Београда", бр. 65/2015, 72/2023.
- Град Београд. (2015). *Програм зашџиџе живојне средине ѓрада Београда*. "Службени лист града Београда", бр. 72/2015.
- Град Београд. (2016). *План ѓенералне реџулације ѓрађевинској њодручја седишџа јединице локалне самоуправе - ѓрад Београд (целине I – XIX)*. "Службени лист града Београда", бр. 20/2016.
- Град Београд. (2019). *План ѓенералне реџулације сисџема зелених њовршина Београда*. Службени лист града Београда, 110/2019.
- Град Београд. (2024). *Стратегија зелене инфрасџрукџуре Београда*. "Службени лист града Београда", бр. 179/2024.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

У дисертацији је примењен мултиметодски приступ истраживања, који је оцењен као адекватан у односу на сложеност предмета истраживања и постављене циљеве рада. Истраживање односа планирања и управљања урбаним развојем и климатске резилијентности урбаних подручја захтева истовремено сагледавање просторних, управљачких и институционалних аспеката адаптације на измењене климатске услове, што условљава примену различитих научних метода и њихово међусобно повезивање. Теоријски део истраживања заснован је на систематском прегледу међународне и националне научне и стручне литературе из области трансформативног управљања,

управљања урбаним развојем, урбанистичког планирања и климатске резилијентности. На овај начин је формиран аналитички оквир истраживања, који је омогућио повезивање концепата управљања, планирања и адаптације на измењене климатске услове.

Централни методолошки приступ представља студија случаја Београда, која омогућава контекстуално и дубинско разумевање сложених процеса планирања и управљања урбаним развојем у односу на измењене климатске услове. У оквиру студије случаја примењене су анализа садржаја, дескриптивна статистика, типолошка класификација и полуструктурисани интервју. Анализа садржаја примењена је за документе јавних политика, законе, и урбанистичке планове, како би се сагледао постојећи легални, стратешки и плански оквир за адаптацију урбаних подручја на измењене климатске услове. Ова методологија омогућила је идентификацију различитих управљачких и планских инструмената, као и начина њихове интеграције у систем планирања и управљања урбаним развојем. Квантитативни део истраживања заснован је на анализи пројеката урбаног развоја који се баве адаптацијом на измењене климатске услове у Београду. Применом дескриптивне статистике извршена је анализа актера, извора финансирања и просторног обухвата, док је типолошка класификација омогућила сагледавање различитих управљачких инструмената и услова трансформативног управљања. Квалитативни део истраживања обухватио је полуструктурисане интервјуе са представницима јавног, приватног и цивилног сектора и академске заједнице, као и међународних организација укључених у процесе планирања и управљања урбаним развојем у Београду. Интервјуи су омогућили разумевање процеса доношења одлука, идентификацију баријера и подстицаја, као и дубинско сагледавање институционалних односа и управљачких пракси које није било могуће уочити искључиво кроз квантитативну анализу. Комплементарном применом наведених метода обезбеђена је „тријангулација“ података и свеобухватно сагледавање предмета истраживања.

3.4. Применљивост остварених резултата

Остварени резултати истраживања имају непосредну применљивост у пракси планирања и управљања урбаним развојем, посебно у интеграцији мера адаптације на измењене климатске услове у постојеће институционалне и планске механизме. Истраживање не остаје на нивоу теоријског разматрања проблема климатске резилијентности, већ нуди конкретне и оперативне применљиве препоруке усмерене ка унапређењу система управљања урбаним развојем у контексту Београда.

Поседна применљивост резултата огледа се у предлогу начина повезивања стратешких и секторских политика са формалним инструментима урбанистичког планирања. Истраживање указује на могућности операционализације мера адаптације кроз постојеће елементе урбанистичких планова, пре свега кроз карте ограничења урбаног развоја, правила уређења и правила грађења. На тај начин се омогућава превођење мера јавних политика у конкретне просторне услове, урбанистичке параметре и правила имплементације, чиме се доприноси системској примени мера адаптације на

измењене климатске услове у пракси. Практична примењивост резултата се односи и на предлог институционалних механизма за јачање хоризонталне координације и развој колаборативних приступа у управљању урбаним развојем. Предложени модел координационог тела и дигиталне платформе омогућава унапређење сарадње између различитих институција и сектора, систематизацију података, развој механизма мониторинга и евалуације, као и подршку управљању знањем и институционалном учењу. Ови механизми су посебно значајни у условима секторске фрагментације, ограничених институционалних капацитета и зависности од пројектно заснованих иницијатива.

Резултати истраживања су применљиви и ван контекста Београда, будући да су идентификоване баријере и подстицаји карактеристични и за друге постсоцијалистичке и транзиционе урбане контексте. Предложени аналитички и управљачки модели могу послужити као основа за развој сличних механизма у градовима који се суочавају са потребом јачања климатске резилјентности и унапређења постојећих система планирања и управљања урбаним развојем.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

Кандидат испуњава све услове за самосталан научни рад што показују објављени научни рад, истраживања презентована на научним конференцијама и израда докторске дисертације. Објављени радови који показују истраживачки рад кандидаткиње јесу:

- **M23** – Šabanović, A. & Čolić, R. (2026). Transformative Capacity for Institutionalizing Climate Adaptation Measures: Belgrade. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 78. (Потврда о објављивању рада је у прилогу)
- **M33** – Milovanović Rodić, D., Šabanović, A., Antonić, B., Đukić, A. (2024). Collaborative Approach for Integrating Natural and Cultural Heritage for Sustainable Urban Development: The Case of Action Plan for Sombor within DANURB+ In: Đukić, A, Krstić-Furundžić, A., Vaništa Lazarević, E., Vukmirović, M. (eds.) Proceedings of 8th International Academic Conference on Places and technologies, (pp. 68-74). University of Belgrade, Faculty of Architecture, Belgrade, Serbia.
- **M33** - Pavlović, J., Šabanović, A., Ćuković Ignjatović, N. (2022). Energy Efficiency Improvements of the Building Stock: Republic of Serbia Legislation Compliance to the European Union. In: Maksimović, S., Kosić-Jeremić, S. (eds.) Proceedings of International Conference on Contemporary Theory and Practice in Construction XV – STEPGRAD 2022, (pp. 361-370). University of Banja Luka, Faculty of Architecture, Civil Engineering and Geodesy, Banja Luka, Bosna & Hercegovina.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Остварени научни допринос дисертације огледа се у повезивању области планирања и управљања урбаним развојем са концептом климатске резилијентности урбаних подручја. Истраживање адаптације на измењене климатске услове се не посматра искључиво као секторско питање заштите животне средине, већ као интегрални аспект урбаног развоја који захтева координацију различитих сектора, нивоа управљања и инструмената планирања. Посебан теоријски допринос представља увођење концепта комплементарности „меких“ и „тврдых“ простора планирања у анализу климатске резилијентности, кроз повезивање колаборативних и флексибилних механизма управљања са формалним инструментима урбанистичког и просторног планирања. На тај начин указује се да трансформација планирања и управљања урбаним развојем зависи не само од измена институционалног оквира, већ и од способности система да интегрише колаборативне праксе, институционално учење и адаптивне механизме у постојеће инструменте планирања и управљања.

Методолошки допринос рада огледа се у примени студије случаја Београда и развоју мултиметодског истраживачког приступа који интегрише квалитативне и квантитативне методе прикупљања и анализе података. Комбиновањем анализе јавних политика, урбанистичких планова, развојних пројеката и интервјуа са актерима омогућено је свеобухватно сагледавање институционалних, просторних и управљачких аспеката климатске резилијентности. Посебан методолошки допринос представља примена мапирања актера, мрежа сарадње и извора финансирања као инструмената за анализу управљачких капацитета и механизма подршке иновацијама у области адаптације урбаних подручја на измењене климатске услове.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Истраживање показује да постојећи систем планирања и управљања урбаним развојем у Београду, иако поседује релативно развијен стратешки и плански оквир за унапређење климатске резилијентности, у пракси још увек не обезбеђује системску и континуирану имплементацију мера адаптације на измењене климатске услове. У раду се потврђује да су мере адаптације најчешће реализоване кроз појединачне пројекте, секторске иницијативе и међународно подржане програме, док је њихова интеграција у формалне механизме планирања и управљања ограничена. Анализа указује да су кључни разлози таквог стања ригидан институционални и правни оквир, секторска фрагментација, ограничени институционални капацитети, као и ниска толеранција институција према ризику и експериментисању.

Резултати истраживања показују и да значајну улогу у покретању иновативних пракси имају међународни програми, колаборативне мреже и проактивни појединци, који

доприносе развоју нових приступа, трансферу знања и повезивању различитих сектора и нивоа управљања. Међутим, овакве иницијативе најчешће имају привремени и пројектно условљен карактер, што ограничава њихову дугорочну институционализацију и системски утицај на праксу планирања и управљања урбаним развојем. Истраживање критички указује да унапређење климатске резилијентности захтева превазилажење доминантно секторског и хијерархијског приступа управљању, као и развој трајнијих механизма хоризонталне координације, институционалног учења и подршке иновацијама. У том контексту, посебно се истиче значај комплементарног деловања „меких простора“ планирања и формалних инструмената урбанистичког и просторног планирања, као и потреба за систематичнијом интеграцијом мера адаптације у постојеће инструменте и институционалне механизме управљања урбаним развојем.

4.3. Верификација научних доприноса

M10 - Монографије, монографске студије, тематски зборници, лексикографске и картографске публикације међународног значаја

M14- Rodić, D.M., Đukić, A., Antičić, B., Šabanović, A. (2025). Engaging Local Communities' Knowledge and Ideas for Natural and Cultural Heritage Integration: The Case of Action Plan for Sustainable Sombor, Serbia. In: Vukmirović, M., Đukić, A., Lazarević, E.V., Krstić-Furundžić, A. (eds) Digital Dreams, Urban Realities. The Urban Book Series. Springer, Cham

M14- Pavlović, J., Šabanović, A., Ćuković-Ignjatović, N. (2023). Industrial Heritage of Belgrade: Brownfield Sites Revitalization Status, Potentials and Opportunities Missed. In: Arbizzani, E., *et al.* Technological Imagination in the Green and Digital Transition. CONF.ITECH 2022. The Urban Book Series. Springer, Cham

M14- Pavlović, J., Šabanović, A., Ćuković-Ignjatović, N. (2023). Energy Efficiency Improvement in Industrial Brownfield Heritage Buildings: Case Study of "Beko". In: Arbizzani, E., *et al.* Technological Imagination in the Green and Digital Transition. CONF.ITECH 2022. The Urban Book Series. Springer, Cham

M20 – Радови објављени у научним часописима међународног значаја

M23 – Šabanović, A. & Čolić, R. (2026). Transformative Capacity for Institutionalizing Climate Adaptation Measures: Belgrade. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 78. (Потврда о објављивању рада је у прилогу)

M30 – Зборници међународних научних скупова

M33 – Milovanović Rodić, D., Šabanović, A., Antičić, B., Đukić, A. (2024). Collaborative Approach for Integrating Natural and Cultural Heritage for Sustainable Urban Development: The Case of Action Plan for Sombor within DANURB+ In: Đukić, A., Krstić-Furundžić, A., Vaništa Lazarević, E., Vukmirović, M. (eds.) Proceedings of 8th International Academic Conference on Places and technologies, (pp. 68-74). University of Belgrade, Faculty of Architecture, Belgrade, Serbia.

M33 - Pavlović, J., Šabanović, A., Ćuković Ignjatović, N. (2022). Energy Efficiency Improvements of the Building Stock: Republic of Serbia Legislation Compliance to the European Union. In: Maksimović, S., Kosić-Jeremić, S. (eds.) Proceedings of International Conference on Contemporary Theory and Practice in Construction XV – STEPGRAD 2022, (pp. 361-370). University of Banja Luka, Faculty of Architecture, Civil Engineering and Geodesy, Banja Luka, Bosna & Hercegovina.

M34- Antonić, B., Mitrović, N., Šabanović, A. (2026). Multi-Scale Approach in Co-Designing Children-And Family-Friendly Open Public Space in Serbian Cities. Cities 4 women: Inclusive and Climate Resilient Urbanization in Nepal: book of abstracts/3rd International Academic Conference on public open spaces, [8th - 9th Januray 2026], 2026; [edited by: Kathmandu: United Nations Office for Project Services and Save the Children].

M34 - Milovanović-Rodić, D., Šabanović, A. (2024). Collaborative Approach for Integrating Natural and Cultural Heritage for Sustainable Urban Development: The Case of Action Plan for Sombor Within Danurb+. In: A. Đukić et al. (eds.), 8th International Academic Conference on Places and Technologies (p. 20). University of Belgrade, Faculty of Architecture.

M34 - Šabanović, A., Čolić, R. (2023). Urban Climate Governance: Implementation in Belgrade, Serbia. EURA 2023 Conference, The European City: A practice of resilience in the face of an uncertain future, Reykjavík [22nd- 24th June], 2023; [edited by: University of Iceland- Faculty of Political Science, Faculty of Life and Environmental Sciences and Institute of Public Administration and Politics]. 2023.

M34 - Šabanović, A., Čolić, R. (2023). Transformative Governance as a Framework for Supporting Urban Climate Resilience. 2023 RSA Annual Conference Transforming Regions: Policies and Planning for People and Places, [14th- 17th June], 2023; [edited by: University of Ljubljana]. 2023.

M50- Радови у часописима националног значаја

M51- Spasojević, N., Šabanović, A., & Filipović, L. (2025). Развој система јавних чесми на територији града Београда као одговор на адаптацију на топлотне таласе. *Politička revija*, 83(1).

M60 - Зборници националних научних скупова, критичко приређивање извора

M63 - Шабановић, А., Чолић, Р. (2023). Управљање климатским променама у урбаним подручјима. XV научно – стручна конференција са међународним учешћем: "Климатске промене и урбанизација ", 26.мај 2023. (130-141). Удружење инжењера Београда, Београд, Србија. ISBN 978-86-904328-1-3

M63- Мијаиловић, Ф., Младеновић, Т., Бајић, И., Живановић, К., Шабановић, А., & Чолић, Р. (2024). Нова Агро Заједница–стратегија развоја пољопривреде, економије и локалног предузетништва реактивацијом браунфилд локације „Вискоза “, Лозница. In *20. Научно-сџручна конференција са међународним учешћем" Урбанизам и огрживи развој"*, Нови Пазар, 9-11. мај 2024.= *20th Scientific-Professional Conference with International*

Participation " Urbanism and Sustainable Development", Novi Pazar, May 9-11, (pp. 169-176).
Београд: Удружење урбаниста Србије=[Belgrade]: Serbian Town Planner Association.

Остали објављени радови

- Лаловић, К., Чолић, Р., Бугарски, Ј., Шабановић, А., Матић, Н., Петровић, Б., Стојанов, И., Табајица, М., Манчев, М., Филиповић, А., Колашинац, Ј., Кркобабић, К. (2022). Могућности развоја баштенских заједница у Београду: Од истраживања студената Архитектонског факултета УБ до измене регулативе, Универзитет у Београду - Архитектонски факултет, Београд, 2022, ISBN 978-86-7924-262-4. (публикација се користи на МАСИУ_23041 ИНТЕГРАЛНИ ПРОЈЕКАТ 3- Интегралне урбане стратегије, трећи семестар мастер академских студија Интегрални урбанизам)
- Ley, A., Vojtová, L., Dietz, R., Goutrie, R., Lalović, K., Čolić, R., Maruna, M., Milovanović Rodić, D., Bugarski, J., Djordjević, A., Šabanović, A. (2020). Block 45 - Unblocking a sustainable future for New Belgrade, University of Stuttgart, Faculty of Architecture and Urban Planning, Master Programme Integrated Urbanism and Sustainable Design in cooperation with University of Belgrade, Faculty of Architecture, Master Programme Integral Urbanism, Stuttgart, May, 2020. ISBN 978-3-930548-43-9. Публикација је штампана на енглеском језику, а издавачи су University of Stuttgart, Faculty of Architecture and Urban Planning & University of Belgrade, Faculty of Architecture – Reader (публикације се користи на МАСИУ_23041 ИНТЕГРАЛНИ ПРОЈЕКАТ 3 - Интегралне урбане стратегије, трећи семестар мастер академских студија интегрални урбанизам)
- Simić, I., Šabanović, A., Vukićević, A., Pavlović, I., & Stojić, B. (2024). Ka zelenom Beogradu-Preporuke. *Zelena infrastruktura u urbanističkom planiranju: preporuke za unapređenje planiranja, sprovođenja i održavanja zelene infrastrukture u Beogradu*, 103-114.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу анализе докторске дисертације кандидата Ане Шабановић, Комисија констатује да је дисертација написана у складу са одобреном темом. Резултати научно истраживања у докторској дисертацији су изложени на целовит, структурално јасан, документован и логички аргументован начин. Теоријски основ дисертације и одабрани оквир научних метода одговарају постављеним хипотезама истраживања. Дисертација је произвела резултате који потврђују постављени систем хипотеза и пружа научни допринос у области архитектуре и урбанизма, уже научне области урбанизам.

Дисертација задовољава научне критеријуме и пружа научни допринос научној области Архитектура и урбанизам за коју је матичан Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, као и научни допринос који се односи на ужу научну област Урбанизам. Кандидат Ана Шабановић је показала способност за самосталн научноистраживачки рад кроз рад на самој дисертацији, учествовање на конференцијама и објављеним научним радовима.

На основу свега наведеног, Комисија предлаже Наставно-научном већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду да се докторска дисертација под називом „ТРАНСФОРМАТИВНО УПРАВЉАЊЕ УРБАНИМ РАЗВОЈЕМ КАО ПОДРШКА КЛИМАТСКОЈ РЕЗИЛИЈЕНТНОСТИ УРБАНИХ ПОДРУЧЈА: ПРИМЕР БЕОГРАДА“ кандидата Ана В. Шабановић, мастер инжењеру архитектуре, прихвати, изложи на увид јавности и упути на коначно усвајање Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду.

У Београду, мај 2026. године

Чланови Комисије

др Ратка Чолић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду- Архитектонски факултет

др Александра Ступар, председник Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду- Архитектонски факултет

др Ксенија Лаловић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду- Архитектонски факултет

др Борис Радић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду- Шумарски факултет
